

Menukaart Voedseleducatie Haarlem

Wilt u als school, leerkracht of pedagogisch medewerker aan de slag met voedsel­educatie? Hier vind u meer informatie over de thema's en het aanbod van activiteiten in Haarlem e.o!

Voedseleducatie – een praktische aanpak

Goed voor jezelf zorgen, voor de ander en voor je omgeving; dat komt allemaal samen in leren over voeding en voedsel. Voedseleducatie verbindt gezondheidsonderwijs en natuur- en milieueducatie (NME) met elkaar. Het onderwerp biedt een rijke leeromgeving waarin kinderen kennis en vaardigheden verwerven en waarden ontwikkelen die ze al snel zelf kunnen toepassen. Voedseleducatie is bij voorkeur praktisch en ervaringsgericht. Want door zelf te doen en samen te werken wordt theoretische kennis via hoofd, hart en handen pas echt verankerd in de leefwereld van het kind. Zowel school als kinderopvangorganisatie kunnen daarin een belangrijke rol vervullen.

Het landelijk impulsprogramma [Jong Leren Eten](#) werkt daarom met GGD's, JOGG, lokale NME-organisaties en tal van anderen samen, om voor alle kinderen dichtbij huis en school een goed aanbod van educatieve en ervaringsgerichte activiteiten over voedsel te realiseren. Er is al veel, maar hoe vind je daarin je weg? Dit overzicht kan daarbij helpen.

5 invalshoeken

Gezonde en duurzame voeding gaat over:

- **Smaak**
- **Gezonde voeding**
- **Voedselproductie**
- **Bewust kiezen**
- **Voedselbereiding**

We adviseren om tijdens het opgroeien van kinderen aan alle onderwerpen aandacht te besteden. Daarbij kunt u het aanbod in deze gids gebruiken. Via de links komt u direct op websites waar u over deze activiteiten meer informatie vindt.

Kwaliteitsborging

De lesmaterialen en activiteiten uit dit aanbod voldoen aan een aantal basiscriteria die door Jong Leren Eten zijn vastgesteld en worden jaarlijks geëvalueerd.

Jong Leren Eten streeft naar structurele verankering van voedingseducatie in het schoolbeleid en lesprogramma. Onderwijsinhoudelijk haakt Jong Leren Eten aan bij het [Leerplankader Sport, Bewegen en Gezonde Leefstijl](#) (SBGL), thema Voeding van het Nationaal Expertisecentrum voor Leerplanontwikkeling (de SLO).

Financiering & kosten

Alle genoemde activiteiten hebben een eigen kostenplaatje. U vindt hierover meer informatie op de gelinkte website.

Stimuleringsbijdrage Lekker naar buiten!

Voor ervaringsgerichte activiteiten, zoals moestuinieren, kooklessen of een excursie naar een boerderij of ander bedrijf op het gebied van voeding, kunt u eventueel een [stimuleringsbijdrage](#) aanvragen via het programma Jong Leren Eten. De bijdrage kan besteed worden aan spullen voor een moestuin of kookles, hulp bij het moestuinieren of bij een kookles, de toegangsprijs van en het vervoer naar excursies, zoals naar een kookstudio, een molenaar of bakker, een agrarisch bedrijf, een fruitteiler, een kas, of naar een voedselverwerkende industrie.

Voor het onderwijs opent in het voorjaar een nieuwe ronde voor het aanvragen van de Stimuleringsbijdrage Lekker naar Buiten!. Voor de kinderopvang zijn er meerdere rondes per jaar.

In dit overzicht vindt u naast goedgekeurd [lesmateriaal](#) over gezonde en duurzame voeding, het aanbod van activiteiten en excursies in de regio Haarlem e.o. die hierbij aansluiten.

Opbouw Menukaart

Op de volgende pagina vindt u een stappenplan voor het opzetten van voedseleducatie. Daarna volgt het aanbod dat wij op de 5 thema's adviseren. Tot slot wordt een uitgebreidere toelichting gegeven op de belangrijkste onderdelen van voedseleducatie.

Overzicht

Een effectieve aanpak om aandacht aan voedsel te geven ziet er als volgt uit:

- kies als organisatie voor structureel werken aan goede voeding: ga voor het vignet Voeding van Gezonde School of Gezonde Kinderopvang;

- zoek daarbij een educatief/activiteitenprogramma waarmee u de komende jaren in alle groepen aan de slag kunt, zoals Smaaklessen, GrowWizzKid en EU-Schoolfruit voor het basisonderwijs en Smakelijke Moestuin voor de kinderopvang of Smaakplezier voor de BSO;

- vul dit programma verder in met ervaringsgerichte activiteiten, zoals Moestuiniëren, Boerderijbezoek en Proeven & Koken. Voor een kennismaking daarmee is de Stimuleringsbijdrage Lekker naar buiten! van Jong Leren Eten beschikbaar.

Zo bouwen we samen aan brede betrokkenheid van kinderen bij gezonde en duurzame voeding!

smaak

gezonde voeding

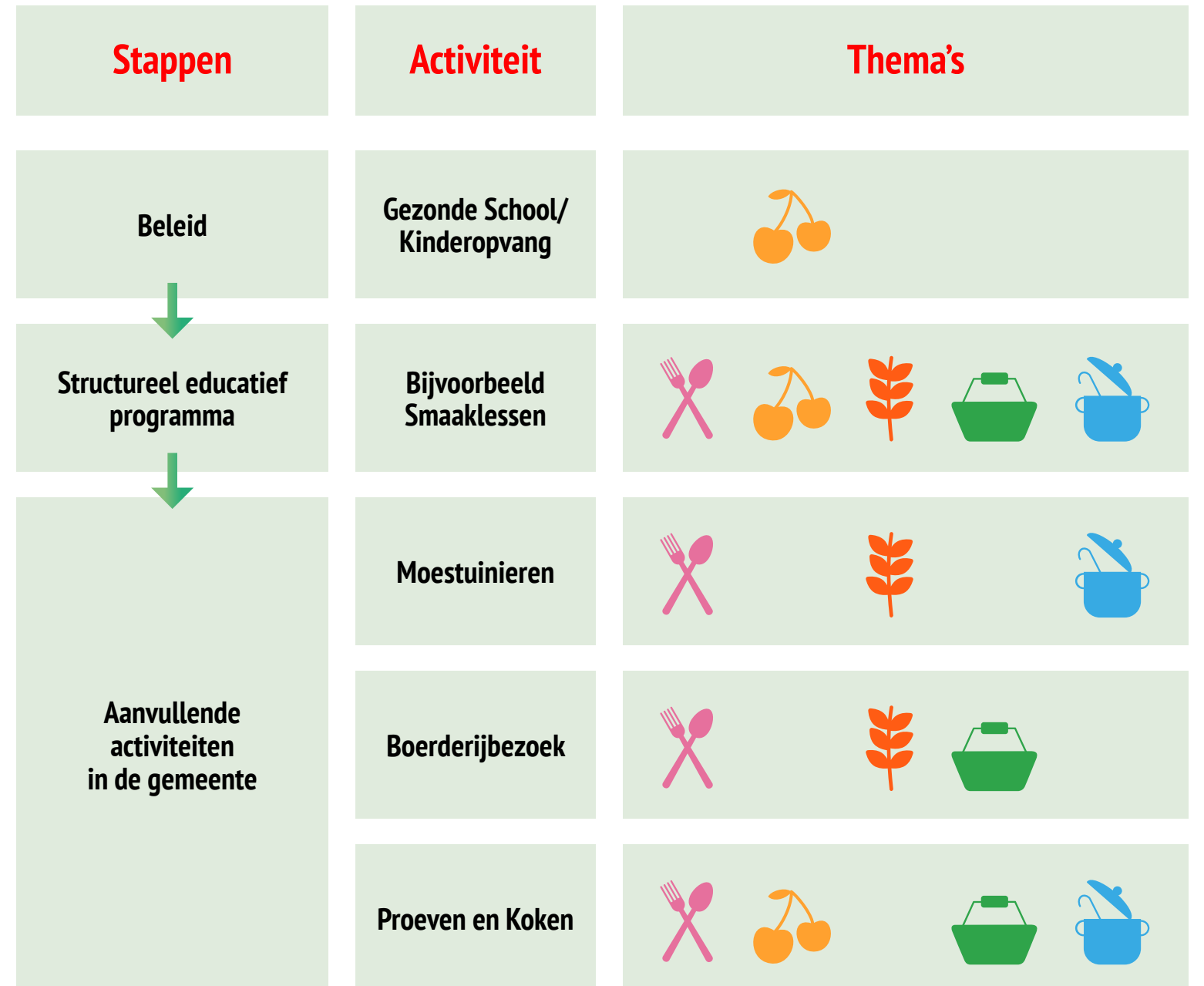
voedselproductie

bewust kiezen

voedselbereiding

smaak

Wat is je smaak? Welke zintuigen heb je? Durf je nieuwe soorten eten te proeven?

Smaak is voor kinderen een interessante ingang om met het thema voeding aan de slag te gaan. Onderwerpen binnen het thema Smaak zijn bijvoorbeeld: Praten over wat smaak is, wat je smaak beïnvloedt en over verschil in smaken. Proeven met alle zintuigen. Proeven van nieuwe producten. Zo breiden kinderen hun smaakpalet uit. Ook culturele aspecten van smaak kunnen aan de orde komen.

Aanbod:

KO

- Op de kinderopvang
 - [Smaakspel](#) (0-4 jaar)

PO & BSO

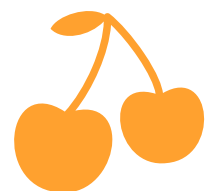
- Op school
 - [Smaaklessen](#) (groep 1-8)
 - [Smaakmissies](#) (groep 1-8)
- Op de BSO
 - [Smaakplezier](#) (4-12 jaar)
 - [Spoony](#) (4-12 jaar)
- Op school of op locatie
 - [Kook- en smaaklessen](#) (groep 1-8, BSO en volwassenen)
 - [Kruidenboterles](#) (groep 3-8)

PO & VO

- Op school
 - [Gastles Insecten met proeverij](#) (PO: groep 5-8, VO: alle typen onderwijs: klas 1-6)
 - [Workshop: Power Smoothie](#) (PO: groep 6-8, VO: alle typen onderwijs, klas 1-2)

VO

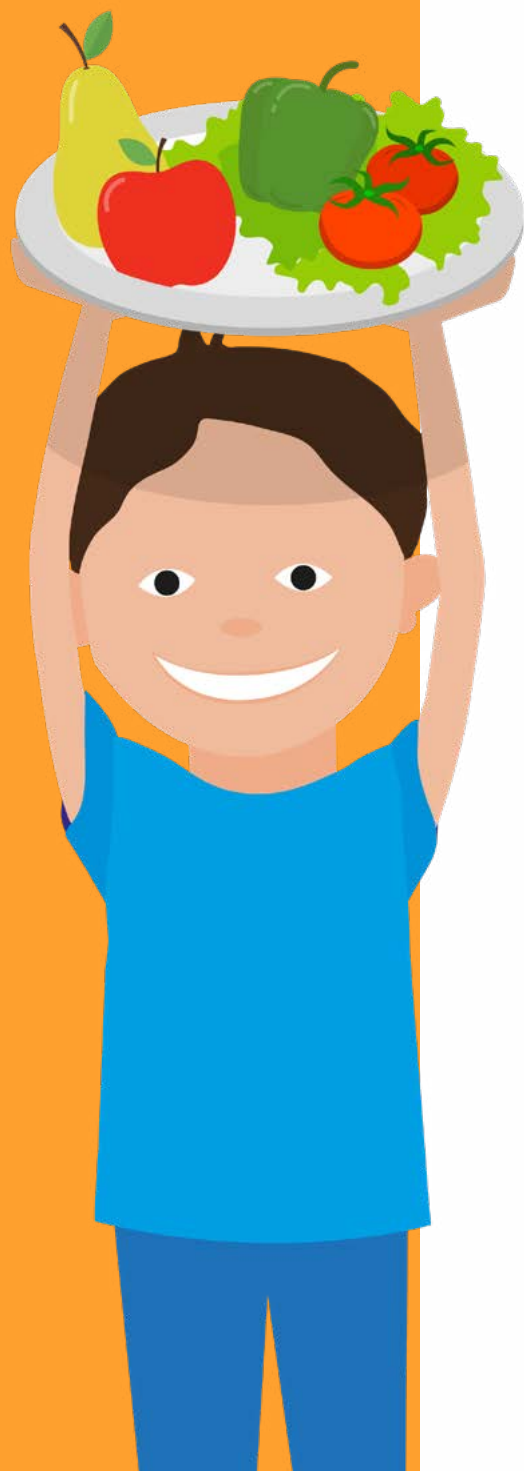
- Op school
 - [FoodLAB: workshops gezond eten en drinken](#) (alle typen onderwijs, klas 1-2)

gezonde voeding

Waarom heb je eten en drinken nodig? Waarom heeft je lijf meer aan fruit, groente en brood dan aan chips en roze koeken?

Bij Gezonde Voeding gaat het bijvoorbeeld over de Schijf van Vijf (van het Voedingscentrum). Ook leren kinderen over de verhouding tussen eten en bewegen (de energiebalans). Ze leren dat je door te eten energie binnenkrijgt en dat je dit verbruikt door te bewegen. Kinderen leren dat de energie die je eet en de energie die je verbruikt met elkaar in balans moeten zijn.

Aanbod:

KO

- **Training voor pedagogisch medewerkers**

- [Gezonde Start](#) (KOV)

- **Op de kinderopvang**

- [Gezonde Kinderopvang KOV](#) (0-4 jaar)
- [Groente, zet je tanden er in \(JOGG thema\)](#) (0-4 jaar)
- [Over op drinkwater \(JOGG thema\)](#) (0-4 jaar)
- [FitGaaf!](#) (0-4 jaar)

PO & BSO

- **Op school**

- [Gezonde School](#) (groep 1-8)
- [Smaaklessen](#) (groep 1-8)
- [EU-Schoolfruit](#) (groep 1-8)
- [Lekker Fit \(Lespakket\)](#) (groep 1-8)
- [Fruitvriendjes Schoolfruit](#) (groep 1-8)
- [Healthy Heroes](#) (SBO, groep 1-8)
- [Groentjessoep](#) (groep 1-8)

- **Op school en de BSO**

- [Over op drinkwater \(JOGG thema\)](#) (groep 1-8 en BSO)
- [FitGaaf!](#) (groep 1-8 en BSO)

- **Op school of op locatie**

- [Kook- en smaaklessen](#) (groep 1-8, BSO en volwassenen)

- **Op de BSO**

- [Gezonde Kinderopvang BSO](#) (4-12 jaar)
- [Spoony](#) (4-12 jaar)

PO & VO

- **Op school**

- [Kookworkshops Gezonde Voeding](#) (PO: groep 1-8, VO: alle typen onderwijs, klas 1-6)
- [Workshop: Power Smoothie](#) (PO: groep 6-8, VO: alle typen onderwijs, klas 1-2)
- [Interactieve les: Een kijkje in ons eten](#) (PO: groep 6-8, VO: alle typen onderwijs, klas 1-4)

VO

- **Op school**

- [Gezonde School](#) (alle typen onderwijs, klas 1-6)
- [De Gezonde Schoolkantine](#) (alle typen onderwijs, klas 1-6)
- [FoodLAB: workshops gezond eten en drinken](#) (alle typen onderwijs, klas 1-2)
- [Gratis gastlessen over voeding](#) (VMBO klas 3,4)

- **Op school of online**

- [Weet wat je eet](#) (alle typen onderwijs, klas 1-6)
- [Krachtvoer](#) (VMBO, klas 1,2)
- [Fruit and Veggie Challenge - digibordquiz](#) (alle typen onderwijs, klas 1-2)

voedsel productie

Welke weg heeft je eten afgelegd voor het op je bord kwam? Hoe zit het met eten en duurzaamheid?

Bij het thema Voedselproductie gaat het om onderwerpen zoals de oorsprong van voedsel en voedselproductie, voedselbewerking en duurzaamheid. Kinderen leren onder andere dat er verschillende manieren zijn om eten te produceren en wat de voor- en nadelen zijn. Ook leren kinderen over dierenwelzijn en over het onderwerp Fairtrade.

Aanbod:

KO

- **Op de kinderopvang**
 - [Smakelijke Moestuinen](#) (2-4 jaar)

PO & BSO

- **Op school**
 - [Smaakmissie Moestuin](#) (groep 1-4)
 - [Lespakket 'Bijt -Onderzoekend leren met Kiemgroenten](#) (groep 3-5)
 - [Maatwerk Moestuiniëren](#) (groep 1-8)
 - [Makkelijke Moestuin op school](#) (groep 5-8)
 - [Onderzoekend tuinieren](#) (groep 5-7)
 - [Leskist van Graan tot brood](#) (groep 1-8)
 - [De Schooltuinuf](#) (groep 1-8)
 - [Lesproject Zaaigoed](#) (groep 5-7)
- **Op school en de BSO**
 - [Lesmateriaal bij film De Schooltuin](#) (groep 4-6 en BSO)
 - [Moestuintips en lesmateriaal](#) (groep 1-8)
 - [Moestuininstructiekaarten](#) (groep 1-8 en BSO)
 - [Zadenpakket Rijk Zwaan](#) (groep 1-8)
- **Op locatie**
 - [Zelf schooltuinieren](#) (groep 6,7)
 - [Excursies stadsboerderijen](#) (groep 1-8)
- **Haarlemmer Kweektuin**
 - [Speurtocht Tropische Verrassing](#) (groep 7,8)

• Boerderij Zorgvrij

- [Van Graan tot pannenkoek](#) (groep 3)
- [Van Koe tot Kaas](#) (groep 5-8)
- [Les in de Boomgaard](#) (groep 5,6)

PO & VO

• Op school

- [Handleiding Schoolmoestuin VELT](#) (PO: groep 1-8, VO: alle typen onderwijs, klas 1-6)
- [GrowWizzKid: Leerlijn met Meerlaags Binnenteeltsysteem](#) (PO: groep 5-8, VO: alle typen onderwijs, klas 1-6)
- [Digitale les Dier en Industrie](#) (PO: groep 7, 8, VO: alle typen klas 1-2)
- [Lespakket Nederland Zoemt](#) (PO: groep 7, 8, VO: alle typen klas 1-6)
- [Gastles Insecten met proeverij](#) (PO, groep 5-8, VO alle typen: klas 1-6)

• Sow to Grow interactief museum, Enkhuizen

- [Meer dan alleen zaad!](#) (PO: groep 7, 8, VO: bovenbouw VMBO/MBO, HAVO/VWO)

• Op een voedselproducerend bedrijf

- [Boerderijeducatie: Bezoek een boerenbedrijf](#) (PO: groep 1-8, VO: alle typen onderwijs, klas 1-6)

VO

• Op school

- [Lespakket The Biggest Little Farm](#) (VMBO 2 groen)

bewust kiezen

Wat kun je in de winkel kopen? Wat staat er op het etiket? Welke invloed heeft jouw voedsel op de aarde? En welke keuzes kun je maken?

Bij dit thema worden leerlingen zich bewust dat er keuzes te maken zijn bij het kopen en bereiden van voedsel. Kinderen leren bijvoorbeeld te analyseren wat er precies in een product zit en hoe je voorkomt dat je eten verspilt. Ook is er expliciet aandacht voor de invloed van ons voedsel op de aarde. Denk aan afwegingen rondom wel of geen dierlijke producten, biologisch voedsel, producten van ver of dichtbij.

Aanbod:

PO & BSO

• Op school

- [Lespakket Voedselbanken](#) (groep 6-8)
- [Lespakket Voedselverspilling](#) (groep 5-8)
- [Red de Krommies](#) (groep 5,6)
- [Smaakmissie Voedselverspilling](#) (groep 7,8)
- [Lespakket Broodje 2de Kans](#) (groep 5-8)

• Haarlemmer Kweektuin

- [Speurtocht Tropische Verrassing](#) (groep 7,8)

PO & VO

• Op school

- [Lespakket Zonder Vlees](#) (PO: groep 6-8, VO: VWO 1-2, HAVO 1-2-3, VMBO 3-4)
- [Lespakket Too Good To Go](#) (PO: groep 7,8, VO: klas 1)
- [Interactieve les: Een kijkje in ons eten](#) (PO: groep 6-8, VO: alle typen onderwijs, klas 1-4)
- [Workshop: Power Pannenkoek](#) (PO: groep 6-8, VO: alle typen onderwijs, klas 1-2)

VO

• Op school

- [Gratis gastlessen over voeding](#) (VMBO klas 3,4)
- [Lespakket Voedseltransitie](#) (alle typen VO, klas 1-6 en MBO)
- [Profielwerkstuk Wereldvoedselvraagstuk](#) (HAVO 4,5, VWO 5,6)
- [Junior Consultancy Training Voedselverspilling](#) (HAVO 4,5, VWO 5,6)

voedsel bereiding

Hoe maak je een gezonde, lekkere lunch? Hoe lees je een recept? Welke sociale vaardigheden horen er bij samen eten?

Bij dit thema gaan kinderen zoveel mogelijk praktisch aan de slag met het bereiden van voedsel. Ze leren bijvoorbeeld een recept lezen en aanpassen en diverse kook- en baktechnieken. Ook kan aandacht worden besteed aan de sociale kant, zoals tafelmanieren.

Aanbod:

PO & BSO

• Op school

- [Kok in de klas](#) (groep 6-8)
- [Leskist Kaas en Boter maken](#) (groep 3-8)
- [Groentjessoep](#) (groep 1-8)
- [School-lunch: Koken voor de hele school](#) (groep 7,8)

• Op school en de BSO

- [SuperChefs](#) (groep 7,8, 10-12 jaar)

• Op de BSO

- [Spoony](#) (4-12 jaar)

• Op school of op locatie

- [Kook- en smaaklessen](#) (groep 1-8, BSO en volwassenen)
- [Soeples](#) (groep 5-8)

• Boerderij Zorgvrij

- [Van Graan tot pannenkoek](#) (groep 3)
- [Van Koe tot Kaas](#) (groep 5-8)
- [Les in de Boomgaard](#) (groep 5,6)

PO & VO

• Op school

- [Kookworkshops Gezonde Voeding](#) (PO: groep 1-8, VO: alle typen onderwijs, klas 1-6)
- [Workshop: Power Pannenkoek](#) (PO: groep 6-8, VO: alle typen onderwijs, klas 1-2)
- [Workshop: Power Smoothie](#) (PO: groep 6-8, VO: alle typen onderwijs, klas 1-2)

VO

• Op school

- [FoodLAB: workshops gezond eten en drinken](#) (alle typen onderwijs, klas 1-2)

Gezonde school

Gezond eten en drinken is voor alle kinderen belangrijk. Via gezonde voeding (basisvoeding) krijgen kinderen voedingsstoffen binnen die van belang zijn voor een gezonde groei en ontwikkeling. Kinderen brengen een groot gedeelte van de dag door op school. Daarom streven we ernaar dat op scholen gezond wordt gegeten en gedronken. Het programma Gezonde School stimuleert scholen om structureel en planmatig te werken aan een gezonde leefstijl op school.

Voeding is een van de 8 thema's binnen Gezonde School. Het programma beschrijft [vier pijlers](#) om samen met ouders en kinderen te werken aan gezond voedingsbeleid. Wie voldoet aan de eisen, kan het Vignet Gezonde School – thema Voeding ontvangen. Dat is een kwaliteitskeurmerk voor scholen die werken aan het verbeteren van de gezondheid van hun leerlingen.

Eén van de pijlers van de Gezonde School is het invoeren van structurele aandacht voor voedseducatie in het lesprogramma. De volgende invalshoeken moeten hierin in ieder geval aan bod komen:

Aanbevolen effectieve lesprogramma's voor PO zijn [Smaaklessen](#) en [GrowWizzKid](#). Voor het VO zijn dit [Weet wat je eet](#) en [Krachtvoer](#), maar u kunt ook uw eigen programma samenstellen en voorleggen ter goedkeuring. Daarbij kunt u natuurlijk dit overzicht van voedseducatie in Haarlem e.o. goed benutten!

Advisering Gezonde School

Scholen kunnen in het voorjaar ondersteuning aanvragen via het [Ondersteuningsaanbod Gezonde School](#).

Ondersteuning houdt in:

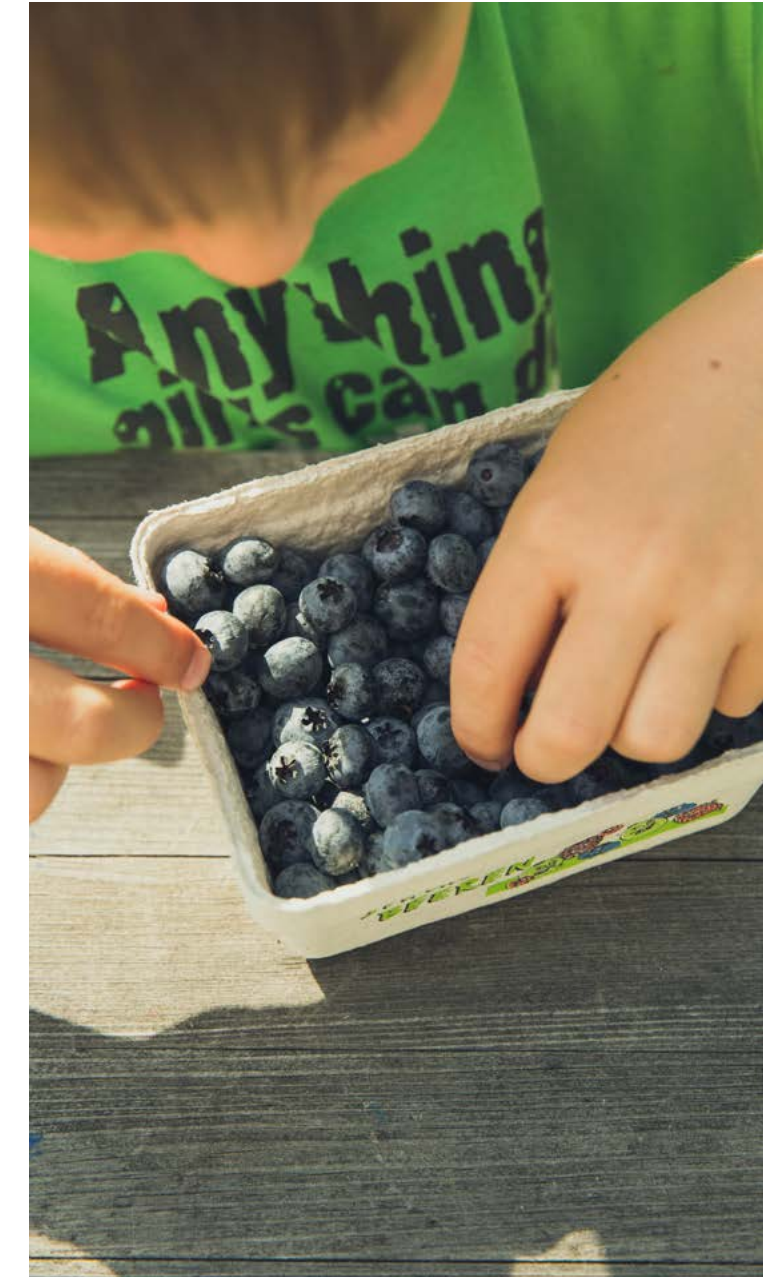
- begeleiding van de adviseur [Gezonde School van de GGD Kennemerland](#);
- een geldbedrag van 3000 euro per school voor taakuren of activiteiten in dit kader.
- (verplichte) scholing voor de Gezonde School coördinator van school.

Meer informatie over de Gezonde School in Kennemerland vindt u op de website van de [GGD Kennemerland](#).

Gezonde Kinderopvang en BSO

Voor de kinderopvang en buitenschoolse opvang zijn er vergelijkbare programma's die u kunnen ondersteunen bij het structureel inbouwen van aandacht voor gezonde voeding in de organisatie. Neem eens een kijkje op [www.gezondekinderopvang.nl](#). Er is een speciale training om dit onderwerp in de organisatie verder te ontwikkelen.

En ook hier geldt: jong geleerd is oud gedaan! Veel van de activiteiten die in deze menukaart worden aangeboden zijn ook toepasbaar voor de kinderopvang (moestuintjes, smaakactiviteiten) en de buitenschoolse opvang (boerderijbezoek, kookworkshops enz.)! Daarvoor kunt u de [Stimuleringsbijdrage Lekker naar buiten! voor de kinderopvang](#) van Jong Leren Eten aanvragen.

JOGG Haarlem

Lekker in je vel zitten door voldoende bewegen, gezond eten en drinken. Dat is soms makkelijker gezegd dan gedaan; reden waarom de Gemeente Haarlem het belangrijk vindt de inwoners van Haarlem daarin te ondersteunen. JOGG bouwt en faciliteert een werknets van gemeenten, maatschappelijke organisaties en bedrijven. Samen werken we aan de integrale JOGG-aanpak waarmee we de fysieke en sociale leefomgeving van kinderen, jongeren en hun ouders/verzorgers gezonder maken en passende ondersteuning en zorg bieden aan kinderen met overgewicht of obesitas. De aanpak in de JOGG-gemeenten is domein overstijgend en gericht op het leggen van verbindingen tussen de school, sport, buurt, het welzijn, bedrijfsleven en werk (health in all policies). Samenwerken aan een gezonde omgeving en een gezonde jeugd.

Haarlem is sinds 2012 JOGG-gemeente. De JOGG Regisseur Haarlem is werkzaam bij Stichting SportSupport Kennemerland. In JOGG-gemeenten maken lokale JOGG-teams het verschil. Zij zorgen voor meer draagvlak in de lokale politiek, bevorderen publiek-private samenwerkingen en creëren een gezondheidsnetwerk.

Om de jongeren te bereiken richt het JOGG Haarlem team zich met behulp van de verschillende themacampagnes (DrinkWater, Gratis Bewegen, gewoon doen!, Groente... zet je tanden erin! én Slaap Lekker) o.a. op scholen en kinderdagverblijven. Daarnaast richt het team zich op de Gezonde Omgeving waar er aandacht is voor o.a. de Gezonde (Sport)kantine, Gezonde Werkvloer en Gezonde Evenementen. In Haarlem zijn inmiddels tientallen basisscholen en kinderdagverblijven aan de slag met 1 of

meerdere JOGG thema's. JOGG Haarlem werkt nauw samen met de GGD Kennemerland omtrent de Gezonde School. Daarnaast zijn er veel sportkantines en buurthuizen actief aan de slag met de Gezonde Omgeving: naast een gezonde (sport)kantine wordt er gestreefd naar een rookvrij terrein en een helder alcoholbeleid. JOGG Haarlem werkt regelmatig samen met private partners. Ook werkt JOGG Haarlem nauw samen met maatschappelijke partners, eerstelijnszorg instellingen en onderwijsinstellingen.

Communicatie

- Website: sportsupport.nl/jogg
- Facebook: [JOGG Haarlem](https://www.facebook.com/JOGG-Haarlem)
- JOGG Regisseur Haarlem tel 023- 5260302

Smaaklessen

Smaaklessen is hét effectieve lesprogramma over eten en smaak voor kinderen op de basisschool. Met [Smaaklessen](#) wordt de nieuwsgierigheid en interesse van kinderen voor gezond en duurzaam eten opgewekt. Voor de buitenschoolse opvang is er de map [Smaakplezier](#), met tal van activiteitsuggesties over voedsel en voeding! En speciaal voor de kinderopvang is er [Smaakspel](#), een recent ontwikkeld kaartspel over eten.

Inhoud

De volgende thema's komen in het programma Smaaklessen aan bod:

smaak

gezonde voeding

voedselproductie

bewust kiezen

voedselbereiding

Lesmethode

Het lesmateriaal bestaat uit een leraren-handleiding, 9 lessen voor groep 1/2, 5 lessen per groep voor groep 3 t/m 8 en kopieerbladen. Daarnaast is er ook een online digibordmodule. Alles is volledig uitgewerkt zodat u zo snel mogelijk aan de slag kunt. De lessen duren gemiddeld 60 minuten per les.

Er zijn verschillende manieren om Smaaklessen in te zetten:

- Project: Verdeel de lessen over de dagen van de projectperiode.
- Verspreid over het schooljaar: Maak van tevoren een planning, zodat alle lessen aan bod komen.
- Koppeling met andere lesmethoden.

Chef!

[Chef!](#) is het gratis online lesportaal met alle lessen en activiteiten van Smaaklessen en EU-Schoolfruit. In Chef! kan je flexibel en op maat aan de slag met voedseleducatie op school. De interactieve lessen worden via het digibord gegeven.

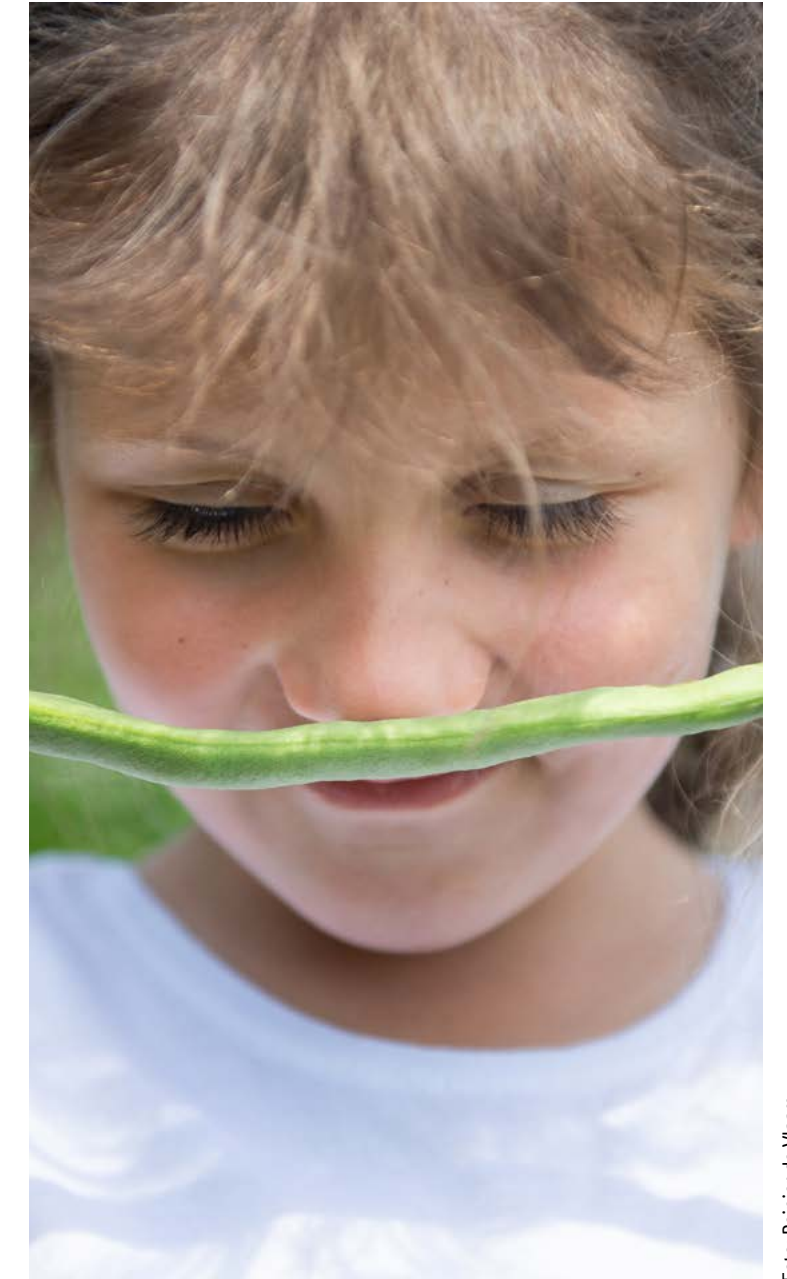
Smaakleskist

In de Smaakleskist zit de lesmap met het lesmateriaal en alle keukenmaterialen die u kunt gebruiken tijdens het geven van Smaaklessen. U kunt deze lenen bij diverse locaties via een reservering in de [digitale NME-Gids](#). U kunt ook de lesmap (€75,-) of een Smaakleskist (€300,-) kopen via www.smaaklessen.nl. Daar is ook uitgebreidere informatie te vinden over het programma. Bij Smaaklessen hoort écht zien, ruiken, voelen en proeven van eten. Dit betekent dat u voor vrijwel alle lessen een aantal echte voedingsmiddelen nodig heeft, die u zelf kunt aanschaffen. Of combineer of vervang een smaakles door een gastles van een aanbieder in de regio.

Smaakmissies

Smaaklessen wordt aangevuld met verdiepende interactieve lesmodules over de herkomst van de diverse voedselproductgroepen. Er zijn twaalf [Smaakmissies](#) beschikbaar die verdeeld zijn over de groepen van de basisschool. Kinderen gaan zowel binnen als buiten de klas op avontuur. Elke Smaakmissie bestaat uit een introductie van de missie, lessen in de klas, een excursie naar een productiebedrijf, een huiswerkopdracht in de winkel en een kookopdracht.

> In deze menukaart kunt u mogelijkheden vinden voor excursies in de regio Haarlem die aansluiten bij deze Smaakmissies!

Moestuinen

Het is wetenschappelijk aangetoond: moestuinen draagt bij aan een positieve houding van kinderen tegenover gezond voedsel. Het zelfgekweekte worteltje en radijsje wil je natuurlijk ook wel eens proeven! Tuinieren doe je met hoofd, hart en handen. Een geweldige belevenis voor een kind om het hele proces van zaaien tot oogsten tot een smakelijk einde te brengen!

Moestuinen kan overal en op elke schaal: van vensterbanktuin tot jaarrond een eigen moestuintje! Het mooiste is het als de moestuinlessen integraal deel uitmaken van het lesprogramma. Dan komt het er niet 'ook nog eens bij', maar worden de mogelijkheden volop benut. Groei, bloei en andere natuurprocessen liggen voor de hand, maar ook binnen rekenen en taal zijn veel mogelijkheden. Dankzij de dwarsverbanden blijft kennis beter hangen. Daarom vindt het programma Jong Leren Eten het moestuinen een belangrijk onderdeel van voedseleducatie.

Zoekt u informatie en praktische hulp? In Haarlem zijn er een aantal ondersteuningsmogelijkheden voor moestuinen: u vindt ze in deze menukaart onder het thema 'Voedselproductie', of vraag ernaar bij [NME Haarlem](#) of [JOGG Haarlem](#).

Inhoud

De volgende thema's komen in ieder geval aan bod in alle geboden vormen van moestuinen:

smaak

gezonde voeding

voedselproductie

voedselbereiding

Ook andere educatieve elementen zoals taal, meten, schatten, ruimtelijke oriëntatie en samenwerken maken doorgaans onderdeel uit van moestuinlessen.

Doelen

Iedere kind doet praktische kennis en ervaring op met tuinieren en ecologie ter stimulering van een gezonde levensstijl en een duurzame en evenwichtige relatie met de natuurlijke omgeving.

- kinderen weten wat klei, zand en tuingrond is en waar het vandaan komt
- kinderen weten wat een plant nodig heeft om te groeien
- kinderen weten hoe zaad verspreid wordt
- kinderen leren met respect om te gaan met de natuur
- kinderen leren zorgen voor planten
- kinderen weten wat dieren en planten in de winter doen
- kinderen leren hoe verschillende groenten en kruiden smaken en krijgen hun oogst mee naar huis om de gezonde voeding ook te ervaren. Voor recepten kunnen leerlingen en ouders terecht op www.schooltuinrecepten.nl.

Meer informatie over moestuinen vindt u op de website van [Jong Leren Eten](#) en [Alliantie Schooltuinen](#). Ook kunt u zich laten inspireren door de brochure **Moestuinen met kinderen**, die [hier te downloaden](#) is.

Boerderijlessen

Door een bezoek aan een boerenbedrijf krijgen kinderen meer inzicht in de productie van voedsel, het werk van een tuinder of boer en de functie van dieren op de boerderij. Leerlingen leren waar voedsel vandaan komt en leggen een relatie tussen het boerenbedrijf en het dagelijks eten op hun bord. Een les op de boerderij draagt ook bij aan de ontwikkeling van praktische vaardigheden, zoals meten, interviewen en onderzoek. En leerlingen leren na te denken over maatschappelijke vragen door tijdens een bezoek aan de boerderij ingewikkelde onderwerpen, zoals voortplanting, voeding en gezondheid, milieu en klimaat, met elkaar te bespreken. Leerlingen kunnen onbevangen uit de hoek komen en dat maakt een gesprek op een boerderij zo uniek. Ze ontmoeten de boer, ervaren het boerenlandschap, leren de dieren kennen en steken de handen uit de mouwen. En misschien zien ze daarin ook een toekomst voor zichzelf. Ook voor kinderen 'van het platteland' is dit bezoek nog vaak een eye-opener!

Inhoud

De volgende thema's komen bij ieder bedrijfsbezoek in ieder geval aan bod:

smaak

bewust kiezen

voedselproductie

voedselbereiding

Boerderijbezoek in de regio Haarlem

Boerderijlessen worden in verschillende vormen aangeboden op kinderboerderijen, stadsboerderijen en boerenbedrijven in de regio. Jong Leren Eten werkt aan meer samenhang en versterking van dit netwerk. Op dit moment kunt u in ieder geval terecht bij de bedrijven die op de pagina voedselproductie in dit overzicht genoemd zijn. Maar klop gerust eens aan bij een voedselproductiebedrijf bij u in de buurt: veel boeren vertellen graag over hun werk! Of neem een kijkje bij:

- Via de website van het landelijk platform www.boerderijeducatienederland.nl vindt u educatieboeren, die onder andere een training hebben gevolgd om leerlingen te blijven boeien en het verhaal van het leven en werken op een boerderij te vertellen.
- Om leerlingen goed voor te bereiden op het bezoek aan een educatieboerderij is divers lesmateriaal beschikbaar op de website van Boerderijeducatie Nederland.
- Voor meer informatie over boerderijeducatie kunt u zich laten inspireren door de brochure **Tips voor boerderijbezoek voor basis- en voortgezet onderwijs**, te downloaden op www.jonglereneten.nl.

Voor de kleintjes

Voor de kleuters is een bezoek aan een kinderboerderij vaak al een hele belevenis. Hoewel voedsel daar niet direct aan de orde komt, is dit een goede gelegenheid voor een kennismaking met boerderijdieren, de functie daarvan en de zorg die deze dieren vragen. Een educatief bezoek kunt u reserveren bij De Stadsboerderijen van de gemeente Haarlem: de Houthoeve en de Schoterhoeve.

Proeven en Koken

Wist je dat je een smaak gemiddeld 10 keer moet proeven voordat je het gaat waarderen? En dat kinderen veel makkelijker proeven van iets wat ze zelf gemaakt hebben - en het dan vaak lekkerder vinden? Zelf gemaakt kan zelf gekweekt zijn (groentes en kruiden), zelf bewerkt (boter, kaas) of zelf gekookt. Zelf koken nodigt kinderen uit tot experimenteren met smaken en ingrediënten en wekt hun interesse voor herkomst en gebruiken rondom voedsel. Hoe koop je in? Hoe maak je het en hoe eet je het? En wat doen we met de restjes?

Zelf koken maakt kinderen zich meer bewust van wat ze eten en ze oefenen ook nog eens met rekenen en taal en met sociale vaardigheden. Kortom: proeven en koken zijn waardevolle onderdelen van voedseleducatie.

Inhoud

In activiteiten met proeven en koken komen de volgende thema's altijd aan bod:

smaak

gezonde voeding

bewust kiezen

voedselbereiding

Activiteitsaanbod

Landelijk en regionaal zijn er diverse aanbieders van gastlessen. U kunt met de klas of BSO naar een kooklocatie of een kok/gastdocent uitnodigen bij u op school, die alle materialen meeneemt. In Haarlem zijn een aantal goede aanbieders, die vindt u op de pagina over voedselbereiding.

Ook een optie is samenwerking met een ROC met een horeca/koksopleiding.

Wilt u echt met de kinderen een gezonde schoollunch bereiden, dan kunt u aan de slag met een superchef van [Onderwijsgezond](#).

Meer informatie en inspiratie over lessen rond proeven en koken vindt u op de website van [Jong Leren Eten](#). Ook kunt u zich laten inspireren door de brochure **Tips voor koken met kinderen**, die [hier te downloaden](#) is. Daarnaast zijn veel tips en leuke video's te vinden op de website van het [Voedingscentrum](#).

Colofon

In Haarlem e.o. zijn de volgende partijen betrokken bij educatie over voedsel: het platform Haarlem Food Future (mede-initiatiefnemer), NME Haarlem, JOGG Haarlem, GGD Kennemerland en een aantal particuliere aanbieders van activiteiten rondom voedsel en voeding.

Haarlem Food Future is een platform waar professionals op het gebied van voedsel en duurzaamheid bij zijn aangesloten. In samenwerking met de gemeente Haarlem en partners wil Haarlem Food Future graag uitvoering geven aan een voedselvisie voor Haarlem. Er is een breed netwerk en de ambitie is samen de verduurzaming van de Haarlemse voedselvoorziening naar een hoger plan te tillen.

Want duurzaam en gezond voedsel raakt aan alles wat voor de Haarlemse burger van belang is: een groene leefomgeving, gezondheid, een sociale stad en een duurzame toekomst!

Geïnteresseerden zijn van harte welkom hierbij aan te sluiten. Neem een kijkje op [de website](#).

Dit overzicht is tot stand gekomen onder verantwoordelijkheid van [Jong Leren Eten Noord-Holland](#).

Juni 2022

